

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE FEDERAL YÖNETİM SİSTEMİ

*[Bu konuda daha detaylı bilgi için KAYNAKLAR bölümünde belirtilen
1'den 16'ya kadarki kaynaklara başvurulması tavsiye edilir.]*

DEMOKRASİ, yani toplum fertlerinin kendi kendilerini yönetebilme fikri ilk Yunan medeniyetleri zamanında ortaya atılmış, on dokuz ve yirminci yüzyılda da demokratik yönetimle idare edildiklerini öne süren birçok ulus ortaya çıkmıştır. Ancak detaylı bir şekilde araştırıldığında demokrasinin, ne yazık ki, vatandaşların seçmen kutularının başına giderek bir oy pusulasını kutuya atmalarının çok ötesinde olduğu görülmektedir.

Bugün gerçek demokrasiye en çok yaklaşmış ülke(ler)den söz edilebilir. Gelişmiş ülkelere göz atıldığında bunların büyük bir kısmının federal bir devlet yönetimine sahip oldukları görülür (örn. *Amerika Birleşik Devletleri [ABD], Kanada, Avustralya, Almanya, İsviçre vb.*) Gerçek demokrasiyi anlatmak yerine buna en çok yaklaşabilmiş ülkelerin pratik uygulamalarından örnek vermenin en doğru olacağı düşünülerek ABD federasyon sistemi anlatılmaya çalışılmıştır.

I.1. ABD ANAYASASI

I.1.1. AMERİKAN CUMHURİYETİNİN TEMELİ

ABD Anayasası, Amerika Birleşik Devletleri'nin temelini oluşturur ve ülkenin en üst kanunudur. Açık, sade bir dille ifade edilmiş, gayet esnek olmasıyla bugüne kadar devam edebilmiştir. Dünyanın en eski anayasasıdır. İki yüzyılı aşkın bir süredir uygulanmaktadır. Yönetim kurumlarının evrimini, politik istikrarı, ekonomik büyüme ve sosyal gelişmeyi sağlamıştır. İlk başta sadece 13 zayıf koloninin temel birleşme unsuru olmuş, ancak o kadar iyi bir şekilde tasarlanmıştır ki bugün 210 milyon insan ve 50 devletin ihtiyaçlarına hitab edip hâlâ uygulanabilmektedir. Yeni ve eski dünyadaki bir çok ülkenin anayasalarına da örnek teşkil etmiştir.

1776'da İngiltere'den ayrılıp bağımsızlıklarını ilan eden 13 koloni, 1777'de aralarında bir ulus oluşturmak için "Konfederasyon ve Devamlı Birlik Maddeleri"ni (*Articles of Confederation and Perpetual Union*) imzalarlar. Bununla çok zayıf yetkileri olan federal bir hükümet oluşturulur. Birliğin bağları da çok zayıftır. Savunma, kamu finansı ve ticaret konularında federal hükümet tamamen üye devletlerin kendi iç kanunlarına bağlıdır. Sadece tavsiyelerde bulunabilir ancak istekleri yerine getirilmediği takdirde hiçbir yaptırımı yoktur. Bu da altı yıl bile geçmeden kaosu sebep verecek durumlara yol açar.

1787 Şubat'ında birliğin yasama organı "Kıta Kongresi" (*Continental Congress*) üye devletlerden "maddelerin" tekrar gözden geçirilmesi için Philadelphia'ya delegeler göndermelerini ister. Toplanan delegeler "maddeleri" gözden geçirmek yerine tamamen yeni bir yönetim sistemini hedefleyen Anayasa'yı (*Constitution*) hazırlarlar. 17 Eylül 1787'de imzalanan yeni Anayasa 4 Mart 1789'da yürürlüğe girer.

Anayasa hazırlanırken birçok güçlkle karşılaşılır. Hemen her konuda farklı düşünen, değişik ülkelerden gelenler birliğin insan mozağini oluşturmaktadır. Dini inanışlar da çok farklıdır. Bu insanlar bağımsızlık konusunda da birbirlerinden çok farklı düşünmektedirler.

Konfederasyonun başarısızlığı tüm delegeleri merkezi, kuvvetli bir yönetim organizasyonunun gerekliliğine inandırmıştı. Yönetimin;

yasama,

yargı,

icra

olmak üzere üç temel kolu, ancak bunların her birinin diğer ikisi üzerinde denetleyici etkisi olması tartışmaların başında kabul gördü. Yasamanın İngiliz Parlamento-su'nda olduğu gibi iki meclisten oluşması da prensip olarak kabul edildi.

Bu noktadan sonra, zaman zaman görüşmelerin tü-

müyle kopmasına dahi sebep olabilecek, fikir ayrılıkları ortaya çıktı. Büyük eyaletler yasama meclisinde nüfuslarıyla doğru orantılı olarak temsil edilmek istediler. Küçük devletler ise büyükler tarafından domine edilmekten çekinerek her eyaletin eşit oyla temsil edilmesini istediler. Problem "Büyük Uzlaşma" (*Great Compromise*) ile çözüldü: Kongre'nin bir meclisinde (*Senate = Senato'da*) eyaletler eşit (*her devlet için iki temsilci*), diğerinde ise (*House of Representatives = Temsilciler Meclisi*) nüfusa doğru orantılı olarak temsil edilecekti.

Uzlaşmada en büyük rolü delgelerin yüksek vasıflı insanlardan oluşması oynamıştı. Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, George Washington, John Adams gibi delegelerin hayat hikâyeleri tetkik edildiklerinde bunların teknoloji, bilim, sanat, felsefe, hukuk ve benzeri konuların birden fazlasıyla işgal eden, toplumlarının istisna insanlarından oldukları görülür. Benjamin Franklin paratonerin mucidi olarak da tarihe geçmiştir.

Kabul gören Anayasaya göre her devlet eyalet idarecisini, Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerini nasıl seçeceğine kendisi karar verecekti. Bunlar kimisinde doğrudan halk oylamasıyla, kimisinde ise halk oylamasıyla seçilen Eyalet Yasama Meclisi'nde seçiliyorlardı.

I.1.1.1. Yönetimin Prensipleri

Anayasa ilk kabul edildiğinden bu yana bazı ilave ve eksiltmeler yapılmış olmasına rağmen temel prensipler ilk günkü gibi devam etmektedir:

Yönetimin üç ana kolu birbirlerinden açık ve seçik olarak ayrı ve farklıdırlar. Her birinin gücü diğer ikisinin gücüyle dengelenir. Her kol diğer ikisinin aşırı güçlenmesine karşı sibop/kontrol oluşturur.

Anayasa'nın gereklerine uygun olarak Başkan tarafından sunulan, Kongre tarafından onaylanan kanunlar

diğer tüm kanunların, icra kararnamelerinin ve yönetmeliklerinin üstündedir.

Her insan kanun karşısında eşittir ve korumasından da eşit olarak faydalanır.

Anayasa çerçevesinde her devlet diğer eyaletlerin kanunlarını tanıyacak ve saygı gösterecektir.

Mutlak kararın halka ait olması şartıyla eyalet yönetimleri de, federal yönetim gibi, şekil olarak cumhuriyetçi olacaklardır.

Anayasa'da belirlendiği şekilde halk, devlet (yani eyalet) idare şekillerini değiştirebilir.

1.1.1.2. Değişikliklere İmkân

Anayasa'yı tasarlayanlar onun devamlı canlı kalabilmesi için ülkenin gelişme ve ilerlemesiyle beraber zaman zaman değişmelere uğraması gerekeceğini düşünmüşlerdi.

Değişim için ikili bir proses öngörüldü. Kongre'nin iki meclisinden birinin 2/3 çoğunluğuyla bir değişiklik önerilebilirdi. Veya eyaletlerin yasama organlarının 2/3'ü Kongre'ye değişiklik için milli bir konvansiyon başlatma çağrısında bulunabilirlerdi. Her iki durumda da değişikliğin kabul edilebilmesi için üye devletlerin 3/4'ünün onayı gerekir.

Doğrudan Anayasa'yı değiştirmenin yanısıra, Anayasa'nın hükümleri mahkeme yorumlarıyla da değiştirilebilir. Yüce Mahkeme (*Supreme Court*) hukuki tekrar gözden geçirme doktrinini oluşturmuştur. Buna göre mahkemeler Kongre kararlarının Anayasa'ya uygun olup olmadıklarını gözden geçirebilirler. Ayrıca mahkemeler değişen politik, ekonomik ve sosyal duruma göre Anayasa'nın yorumunu da yaparlar. Bu tür yorumlar sayesinde, örneğin, ceza davalarında radyo ve televizyon yayınlarının davalının hakları üzerindeki etkisine dair yönetmelik belirlenmiş ve Anayasa'yı değiştirmeye gerek kalmamıştır.

Anayasa 1789'dan beri 26 kere değişikliğe uğramıştır ve gelecekte de uğraması beklenmektedir. Bu değişikliklerden "Haklar Tasarısı" (*Bill of Rights*) olarak bilinen ilk 10'u Anayasa'ya, kabulünden hemen sonra bütün eyaletlerin onayıyla hemen ilave edilmiş ve 1789'da uygulamaya konmuştur.

Bugünkü Anayasa'da hâlâ mevcut olan bu maddelerin ilki ibadet, konuşma ve basın özgürlüğünü, ve haksızlıkları düzeltmek için yönetime dilekçe verebilmeyi garantiler. İkincisi ise vatandaşlara silah barındırma hakkını verir. Üçüncüsü milis kuvvetlerinin (*veya askerlerin*) mal sahibinin izni olmaksızın evlerini kullanmalarına mani olur.

Beşincisi büyük bir jüri önünde olmaksızın ciddi bir suçun yargılanmasını yasaklar. Bu madde aynı suç için tekrar tekrar yargılamaya, mahkeme önüne çıkmadan cezalandırılmaya da mani olur, kendi hakkında şahitlik, savunma yapılmasına da imkân sağlar. Altıncısı kriminal davalarda çabuk yargılanmayı, tarafsız bir jüriyi, suçluya bedava avukatı ve şahitlerin davalıyı görmeden şahitlik etmelerini garantiler. Yedincisi 20 doların üstünde ceza gerektiren her davada bir jüri önünde yargılanmayı sağlar. Sekizinci ise aşırı kefalet veya para cezası ve alıșılma-mış cezaları yasaklar.

Son iki değişiklik anayasal yaptırımlarla ilgili çok geniş anlamda beyanlardır: Dokuzuncu ilave kişisel hakların kısıtlayıcı olarak algılanmamasını, insanların Anayasa'da zikredilmemiş daha birçok hakları olduklarını söyler. Onuncusu ile federal hükümete verilmemiş ve/ya eyaletlere Anayasa tarafından yasaklanmamış hükümler, eyalet yönetimleri ve halka bırakılmıştır.

Diğer değişiklikler arasında dikkate şayanları şunlardır: 22. başkanını ancak iki dönem için ofiste bırakır; 24. vergi borcu olsa bile oy kullanabilme hakkını verir; 26. oy kullanma yaşını 18'e indirir.

I.1.2. FEDERAL SİSTEMİN AMACI

Anayasayı tasarlayanların temel hedefleri vardı:

"..Daha mükemmel bir birleşme sağlamak.." (*..To form a more perfect union..*)

"..Adaleti sağlamak.." (*..To establish justice..*)

"..Yurtta sükuneti sağlamak.." (*..To establish domestic tranquility..*)

"..Ortak savunmayı sağlamak.." (*..To provide for the common defense..*)

"..Genel refahı artırmak.." (*..To promote the general welfare..*)

"..Kendimizin ve gelecek nesillerimizin hürriyet nime-tini sağlamak.." (*..To secure the blessing of liberty to ourselves and our posterity..*)

I.2. İCRA KOLU

I.2.1. BAŞKANLIK

Anayasa'nın ikinci maddesi icra yetkisini Başkan'a verir. Başkan Yardımcısı mevkiini (*Office of Vice President*) de belirtir. Başkan Yardımcısı, Başkan ölürse, istifa ederse veya akli yeteneklerini kaybederse Başkan'ın yerine geçer. Anayasa Başkan'ın görevlerini tanımlamasına rağmen yardımcının görevlerini tanımlamamıştır. Ancak Başkan Yardımcısı, Senato'nun başkanıdır.

Başkan'ın seçimi ABD'nin kendisine hastır. İsimleri seçim pusulalarında yer almalarına rağmen halk başkanı ve başkan yardımcısını doğrudan seçmez, bunun yerine başkan seçicilerini (*presidential electors*) seçer. Bunların sayısı Kongre'deki senatör ve temsilcilerin sayılarına eşittir.

Eyaletlerde en fazla seçici oyunu alan aday o eyalette kazanır.

Elli eyaletin ve Columbia bölgesinin seçicileri -toplam 538 kişi- "Seçici Kolej'i" (*Electoral College*) oluşturur. Anayasa'ya göre kolej hiçbir zaman tek vücut olarak toplanmaz. Bunun yerine seçiciler seçimlerden hemen sonra kendi eyalet merkezlerinde oy kullanırlar. Bu oy da hemen hemen her zaman en fazla eyalet oyunu almış olan aday içindir. Başkan adayı başarılı olmak için 270 oy almak zorundadır. Şayet oylar eşit çıkarsa, Anayasa'ya göre, Temsilciler Meclisi'nde her eyaletin oyu tek bir oy sayılmak üzere yeniden oylama yapılır.

Başkanlık yemini şöyledir:

"Bütün kalbimle yemin ederim ki Birleşik Devletler Başkanlık Ofisi'ni en doğru şekilde icra edeceğim, ve tüm yeteneklerimin en iyisiyle Birleşik Devletler Anayasası'nı saklayacağım, koruyacağım ve savunacağım." (*I do solemnly swear (or affirm) that I will faithfully execute the office of President of the United States, and will to the best of my ability, preserve, protect and defend the constitution of the United States.*)

1.2.2. BAŞKANLIK YETKİLERİ

ABD Başkanlık Ofisi dünyadaki en güçlü ofislerden biridir. Anayasa'ya göre Başkan, kanunların en doğru şekilde icrasından sorumludur. Bu sorumluluğu yerine getirebilmek için -milyonlarca insan çalıştıran- federal icra kolundan başka yasama ve yargı ile de ilgili önemli güçleri vardır.

Yasama güçleri: Anayasa'nın "tüm yasama gücünü" Kongre'ye vermesine rağmen Başkan'ın, kamu politikası'nın şef formülatörü olarak çok önemli bir yasama rolü

vardır. Kongre'den geçen her kanun taslağını veto etme hakkı vardır (her iki meclisin 2/3 çoğunluğuna sahip olmamış olmak kaydıyla). Kongre'de hazırlanan kanun tas-lakları icra kolunun yönlendirmesi ile gerçekleşir. Senelik veya özel Kongre toplantılarında Başkan gerekli gördüğü yasaların tanıtımını yapar.

Yargı güçleri: Anayasa ile Başkan'a verilmiş güçlerin arasında önemli kamu yetkililerinin, aralarında Yüce Mahkeme de (*Supreme Court*) olmak üzere, federal hakimle-rin atanması da vardır. Ancak bunların Senato'dan onay almaları da gerekir. Diğer önemli bir yetkisi de, yönetimin memurlarına karşı açılan davalar dışında federal kanun-lardan hüküm giymiş olanların cezasını azaltma ve/ya af-fetmedir.

İcra güçleri: Sadece icra koluyla ilgili olarak Baş-kan'ın ulusal konularda ve federal idareyle ilgili geniş yet-kileri vardır. Kaideler koyabilir, yönetmelik ve talimatlar yayımlayabilir. Bunların federal kurumlar üzerinde bağla-yıcı, kanun etkisi vardır. Silahlı kuvvetlerin başkomuta-nıdır, milli muhafızları (*National Guard*) göreve çağırabilir. ABD'nin milli ekonomi ve güvenliği ile ilgili konularda Kongre daha geniş yetkileri Başkan'a verebilir.

Başkan icra ile ilgili bölüm ve kurumların üst düzey yetkililerini seçip atayabilir. Ancak federal çalışanların çoğu "Sivil Servis Sistemi" tarafından kabiliyet ve tecrü-belerine istinaden seçilirler.

Dış ilişkilerdeki güçleri: Anayasa'ya göre Başkan, Bir-leşik Devletler'in yabancı ülkelerle ilişkilerinden sorumlu federal yetkilidir. Büyükelçi, bakan ve konsolosları -Se-nato'nun onayını aldıktan sonra- atar. Yabancı büyükel-çileri ve kamu yetkililerini kabul eder. Devlet Bakanı ara-cılığı ile yabancı hükümetlerle resmi ilişkileri idare eder. Zaman zaman doğrudan konsültasyon için yabancı devlet başkanlarıyla yapılan zirve görüşmelerine katılır. Devlet Bakanlığı (*Department*) aracılığı ile Başkan, Amerikan va-tandaşlarının yurt dışında korunmalarından sorumludur.

Yeni devletlerin veya hükümetlerin tanınıp, tanınmamasına karar verir. Senato'nun 2/3'ü tarafından onaylandığı takdirde yabancı ülkelerle bağlayıcı anlaşmalar yapabilir.

1.2.3. İCRA DEPARTMANLARI

Federal kanunların icrası, Kongre tarafından yaratılmış değişik icra departmanlarıyla sağlanır. Başkan tarafından seçilen, Senato tarafından onaylanan icra departmanları başkanları Başkan'a danışmanlık yaparlar ve "kabine"yi oluştururlar. Bu onüç departmana ilave "Başkanın İcra Ofisi"nde (*Executive Office of the President*) gruplanmış, görevli organizasyonları vardır. Bunlardan bazıları; *Beyaz Saray görevlileri, İdare ve Bütçe Ofisi, Ekonomik Danışmanlar Kurulu ve Acil Hazırlık Ofisi'dir.*

İcra departmanları şunlardır:

Departman	Departman Başkanı
Devlet	Devlet Sekreteri (<i>Secretary of State</i>)
Hazine	Hazine Sekreteri (<i>Secretary of Treasury</i>)
Savunma	Savunma Sekreteri (<i>Secretary of Defense</i>)
Adalet	Genel Avukat (<i>Attorney General</i>)
İçişleri	İçişleri Sekreteri (<i>Secretary of the Interior</i>)

Tarım	Tarım Sekreteri (Secretary of Agriculture)
Ticaret	Ticaret Sekreteri (Secretary of Commerce)
İşçilik	İşçilik Sekreteri (Secretary of Labor)
Sağlık ve İnsani Hizm.	Sağlık ve İnsani Hizmetler Servisi Sekreteri (Secretary of Health and Human Services)
Konutlaşma ve Şehir Geliştirme	Konutlaşma ve Şehir Geliştirme Sekreteri (Secretary of Housing and Urban Development)
Ulaşım	Ulaşım Sekreteri (Secretary of Transportation)
Enerji	Enerji Sekreteri (Secretary of Energy)
Eğitim	Eğitim Sekreteri (Secretary of Education)

Anayasa Başkan'ın, icra departmanlarından sorumlu oldukları konuda fikir sorabileceğini belirtmesine rağmen bu departmanlarla ve görevleriyle ilgili hiçbir tanım getirilmemektedir.

Devlet Departmanı

Devlet Sekreteri, Başkan ve yardımcısından sonra en üst düzey icra görevlisidir. Başkan'ın dış işleri konusun-

da en üst düzey danışmanıdır. Departmanın hedefleri şunlardır:

- Yabancı ülkelerle teması devam ettirmek, dostane ilişkiler kurmak,
- Birleşik Devletler'in ve yandaşlarının güvenlik çıkarlarını daha iyi bir hale getirmek,
- Dış alışveriş ve ticareti korumak,
- Yurt dışındaki Amerikan vatandaşlarının hak ve mallarını korumak,
- Amerikan dışişlerindeki görevlileri denetlemek,
- Yabancı ülkelerle anlaşmaları görüşmek ve icra etmek,
- Pasaport vermek,
- Yabancı ülke büyükelçi ve bakanlarının kabulünü organize etmek,
- Yeni ülke ve hükümetlerin tanınması ile ilgili Başkan'a görüş vermek,
- Yabancı ülke vatandaşlarının Birleşik Devletler'e girişi için müsaade (*vize*) vermek,
- Askeri olmak dışında, yabancı ülkelere yardımı yönlendirmek,
- Kamuoyunu dış ilişkilerden haberdar tutmak, vb..

Hazine departmanı

Hazine sekreteri kabinede hiyerarşide ikinci yetkilidir. Departman Birleşik Devletler'in vergi toplamak, tahvil çıkartmak, yönetimin borcunu ödemek, para basmak, uluslararası finans işlemlerini kontrol etmek gibi mali işlerini yürütür. Bunlardan başka şu sorumlulukları da vardır:

- Kongre ve Başkan'a hükümetin ve tüm ülkenin genel finans durumu hakkında rapor vermek,
- Ülke iç ve dış ticaretinde alkol satışlarının kurlarını koymak,

- Birleşik Devletler Posta Servisi'nde pul basımını gözetmek,
- Başkan, Başkan Yardımcısı, aileleri ve bu mevkiler için potansiyel adayların korunmasıyla ilgili gizli servis faaliyetlerini organize etmek,
- Birleşik Devletler para ve tahvilleri ile ilgili kalpazanlığa mani olmak,
- Ülkeye giren malları dengeleyen ve gümrük harçlarını belirleyen Gümrük Servisi'ni (*Customs Service*) işletmek.

Savunma Departmanı

Ülkenin güvenliği ile ilgili her konuda sivil kontrol altında silahlı kuvvetlerin yönetiminden sorumludur.

Birleşik Devletler'in savunması için kara, deniz ve hava kuvvetlerini hazır bulundurur. Bundan başka değişik devletler arası anlaşmaları yerine getirebilmek için kuvvetler görevlendirir, New York West Point'deki Askeri Akademî'yi, Kansas Fort Leavenworth'daki Kumanda ve Genel Personel Okulu'nu, subay ve yetkili yetiştirmek için daha birçok okulu işletir. Ordunun Mühendisler Bölümü (*Corps of Engineers*) ABD'deki nehirler ve limanların gelişmesine yardım eder, ülkeye att tüm bölgelerde nehir ulaşım araçlarının kullanımını düzenler.

Ticaret ve yurt dışındaki sınırlarını korumak üzere kuvvetlerin hazırlanması ve idame ettirilmesinden Deniz Kuvvetleri sorumludur. Maryland, Annapolis'deki Deniz Akademisi'ni, Rhode Island, Newport'taki Deniz Savaşı Koleji'ni, Washington D.C.'deki Deniz Gözlem Ünitesi'ni işletir.

Hava savaşı ve desteği hizmetlerinden Hava Kuvvetleri sorumludur. Hava, uzay ulaşım ve savunma gereçleri geliştirmeleri için desteklediği projeler ve bunların neticesinde üretilen mamullerle dünya endüstrisine yön verdiği

söylenebilir. Bundan başka hava durumu, kurtarma ve hava trafiği ile ilgili raporların hazırlanmasından da sorumludur.

Adalet Departmanı

Bu departmanın başındaki Genel Avukat (*Attorney General*) federal hükümetin en üst düzey hukuk yetkilisidir. Kendisi veya yardımcıları hukuki her konuda Birleşik Devletleri temsil ederler, Başkan'a ve diğer icra departmanlarının başkanlarına danışmanlık yaparlar.

Birçok alt bölümü vardır. Bunların arasında federal kanunların çiğnenmesini araştıran Federal Araştırma Bürosu (*Federal Bureau of Investigation-FBI*), yerel polis kuvvetlerine görevlerini icrada yardımcı olan Kanun Uygulama Yardım Ajansı (*Law Enforcement Assistance Agency*), Göçmenlik ve Etkisiz Kılma Servisi (*Immigration and Naturalization Service*) vb sayılabilir.

Bunlara ilave olarak bölge savcı ve polis müdürlerini yönetir, ceza evleri ve diğer ceza enstitülerini gözetler.

İçişleri Departmanı

Bu departmanın en önde gelen görevi Birleşik Devletler'in doğal kaynaklarını geliştirmek ve çevreyi korumaktır. Kamu toprakları üzerindeki milli parklar, abideler, tarihi yöreler bu departmanın sorumluluğu içindedir. Kamu arazisi üzerindeki kömür ve petrol yataklarının geliştirilmesinden de sorumludur.

Bunlara ilave olarak avcılık, balıkçılığı düzenleyen federal kanunları hazırlar, cevher yataklarında güvenlik şartlarına uygunluğu zorlar, milli bölgelerde yaşamaya devam eden Amerikan yerlilerinin sağlık, refah ve eğitimlerini sağlar.

Tarım Departmanı

ABD çiftlik ve tarım ürünlerinde dünyanın en önde gelen üreticisi ve ihracatçısıdır. Bu başarıdaki en büyük pay yüzyılı aşkın bir süredir üreticilerin verimliliğini artırmak için çalışan Tarım Departmanı'na aittir.

Amerika'daki tarım politikası (*hedefler + ilkeler + araçlar*) dünya pazarlarındaki talebin durumuna göre değişkendir. Dünyada üretim fazlalığı olduğu zaman departman fiyatların fazla düşmemesi, üreticiyi korumak için üretimin azaltılmasını teşvik eder. Dünyada üretimde düşme, talepte artış olduğu zaman üretimin artırılması, ihracat için tedbirler alır. Politikada böyle değişiklikler olmasına rağmen departmanın hiç değişmeyen amacı en az topraktan en fazla ürünün alınmasını sağlamaktır. Bunun için toprak değerlendirmeleri, en uygun değişimli ekinlerin tesbiti, başarılı gübre ve böcek ilaçlarının geliştirilip uygulanması, daha iyi et, sebze ve tahılın nasıl yetiştirileceğinin devamlı araştırması ve neticelerin kullanıcılara ulaştırılmasıyla seferberdir. Bu departmanın yaptığı ve yaptırdığı araştırmalardan bugün dünyanın bir çok ülkesi de faydalanmaktadır.

Ticaret Departmanı

Çok değişik konularla iştigal eden bir departmandır. Yurt içinde ve yurt dışında ABD endüstri ve ticaretinin gelişmesini sağlar, ihracatı stimüle eder. Hava tahminleri, fırtına ikazları yapar. Deniz ve hava haritaları çıkartır. Denizlerde ve atmosferde gözlemler, denizde biyolojik araştırmalar yapar. Endüstrinin temelini oluşturan, teknolojik bilginin yayılmasını sağlayan patentlerin tescilinden de bu bakanlık sorumludur. Ticari ürünlerin kalite ve özelliklerini gözetler.

İşçilik Departmanı

Birleşik Devletler'deki işçilerin refahını geliştirmekten sorumludur. Çalışma şartlarının ve işçi-işveren ilişkilerinin iyileştirilmesine gayret sarfeder.

Yaptığı değişik işlerden bazıları şunlardır: Çalışma saatleri, ücretler, işsizlik ve işçi-işveren ilişkileri hakkında veri toplamak; endüstriyle ilgili ülke çapında sağlık ve güvenlik standartları koymak; her türlü ticari aktivitede saat ve ücret ile ilgili kanunların uygulanmasını sağlamak; kontratla özel sektörden satın alınan her hizmet ve mamulün federal standartlara uygunluğunu denetlemek.

Sağlık Ve İnsani Hizmetler Departmanı

Ülke çapında sosyal hizmetlerden sorumludur. İcra ettiği konulardan bazıları şunlardır: Sosyal güvenlik çeklerinin hazırlanması, yaşlılık sigortasının uygulanması, düşkün evlerinin işletilmesi, hastanelere destek sağlanması, tıbbi araştırmalar yaptırılması. Yiyecek ve İlaç İdaresi (*Food and Drug Administration*), Hastalık Kontrol Merkezi (*Center for Disease Control*), Milli Sağlık Enstitüleri (*National Institutes of Health*) bu departmanın alt kuruluşlarıdır.

Eğitim Departmanı

Bu departman eğitim konusundaki politikaları belirler ve uygular. 150'nin üzerinde federal eğitime yardım (*federal aid-to-education*) programını koordine eder. Bunların arasında öğrenci bursları, göçmen işçiler için eğitim programları, tatil iş ve eğitimleri de vardır.

Konutlaşma ve Şehir Geliştirme Departmanı

Bu departman şehirlerin yenilenmesi, kamu evleri, şehir planlaması, özel sektör tarafından yapılan aile evlerinin iyileştirilmesi ve inşaatına sigorta sağlanmasına yönelik federal desteği verir.

Ulaşım Departmanı

Amerika'nın ulaşım ihtiyaçlarına cevap verecek programların koordinasyonu çok büyük bir iştir. Birleşik Devletler'de yaklaşık yüz milyon otomobil vardır (iki kişiye bir otomobil). Otoyol, kırsal yöre, şehir yollarının toplamı da yaklaşık 6 milyon kilometredir. 2400'ün üzerinde ticari uçak vardır.

Bu departman tüm federal kara, demir, deniz ve hava yollarını pekiştirip iyileştirmekten sorumlu olmanın yanı sıra, aralarında Kamu Yolları Bürosu (*Bureau of Public Roads*), Sahil Muhafaza (*Coast Guard*), Federal Havacılık Dairesi (*Federal Aviation Administration*), Şehir Kitle Taşımacılığı İdaresi (*Urban Mass Transit Administration*) olmak üzere 30'a yakın ajans ve büro çalıştırır.

Enerji Departmanı

Milli bir enerji planı ve bunun iskeletini hazırlar. Şunlardan sorumludur: Enerji teknolojilerinin araştırılması, geliştirilmesi ve demonstre edilmesi; nükleer silahlar programı; enerji üretimi ve kullanımının yönetilmesi. Departmanın en önemle üzerinde durduğu konulardan biri de "tüketicileri enerji kullanmaya teşvik etmek, enerji endüstrilerinin rekabetini tahrik etmek ve çevrenin korunmasını sağlamaktır."

1.2.4. BAĞIMSIZ AJANSLAR

İcra departmanları federal icra kolunun ana operasyon üniteleridir. Ancak yönetimi ayakta tutan ve ekonominin sorunsuz işlemlerinden sorumlu birçok başka ajanslar da vardır. Bunlara genel olarak, icra departmanlarına bağlı olmadıklarından dolayı "bağımsız ajanslar" denir. Bu ajansların tür ve amaçları çok farklı olabilmek-

tedir. Bir kısmı, ekonominin bazı sektörlerini süpervize edici yetkilerle donatılmış, düzenleyici gruplardır. Diğerleri ya yönetime, ya da halka özel hizmetler veren kuruluşlardır. Çoğu zaman bunlar, yasama kolu tarafından halledilemeyecek kadar karışık hale gelmiş konuların çözümü için, Kongre tarafından yaratılmışlardır. Örneğin "Eyaletler Arası Ticaret Komisyonu" 1887'de demiryollarının etkisini azaltmak için Kongre tarafından kurulmuştur.

En önemli ajanslardan bazıları şunlardır:

Personel İdaresi Ofisi (*The Office of Personnel Management*): 1883'de memurları bilgi ve becerilerine göre, politik unsurlardan arınmış, adil şekilde seçmek üzere kurulmuş olan Sivil Hizmet Komisyonu (*Civil Service Commission*) yerine 1979'da kurulmuştur. Yönetim için gereken üç milyon göreve en yetenekli elemanları seçebilmek için ülke çapında sınavlar yapar. Yönetim için çalışanların yetenek ve verimliliklerini artırabilmek için de kurslar düzenler.

Genel Muhasebe Ofisi (*The General Accounting Office*): Yasama organının bir koludur ve icra kolunun masraflarını gözetler. Başında Birleşik Devletler Genel Hesap Kontrolörü (*Comptroller General*) bulunur. İcra kolundan bağımsız olarak, federal yönetime karşı tüm iddia ve istekleri, ve yönetimin katıldığı tüm parasal hesapları çözümler veya ayarlar. Federal yönetime ödemelerin kanuni olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini de gözetler.

Eyaletler Arası Ticaret Komisyonu (*The Interstate Trade Commission*): Petrol taşıyan demiryolu, gemi, kamyon ve boru hatları gibi eyaletler arası ortak taşıma unsurlarında oran ve uygulamaları düzenler.

Federal Ticaret Komisyonu (*The Federal Trade Commission*): Ticaret hukukuna (bu konuda Patent, Müsecel Marka, Haksız Rekabet, Antitröst, Tüketiciyi Koruma gibi entegre tasarlanmış birçok kanun vardır) aykırı uygulamalara karşı koruma sağlar, araştırma yapar, şikayetleri değerlendirir.

Gaziler Servisi (*The Veterans Administration*): Silahlı kuvvetlerde hizmet vermiş insanlara hizmet verir. Ülke çapında zincir hastaneleri, emekli maaşları, eğitim yardımları, hayat sigortası, dul ve yetim telafi programları vardır.

Menkul Değerler ve Değişim Komisyonu (*The Securities and Exchange Commission*): Hisse senedi ve tahvil alan yatırımcıları korumak üzere kurulmuştur.

Genel Hizmetler İdaresi (*The General Services Administration*): Federal Devlete ait menkul kıymetlerin çoğunu idare eder.

Milli İşçi İlişkileri Kurulu (*The National Labor Relations Board*): İşçi-işveren ilişkilerini düzenler.

Federal Yedek Sistemi (*The Federal Reserve System - FED*): Özel banka sistemini denetler, kredi hacmi ve tedavüldeki parayı düzenler (bkz başlık II'nin bölümleri.)

Küçük İş İdaresi (*The Small Business Administration*): Küçük iş sahiplerine kredi verir, afetzedelere yardım yapar.

Milli Havacılık ve Uzay İdaresi (*The National Aeronautics and Space Administration -NASA*): 1958'den beri ABD uzay programıyla ilgili olarak çalışmaktadır. Uzay araştırmalarının yanı sıra uzay araçları, uydular ve bunlarda kullanılan gereçlerin araştırılıp geliştirilmesiyle iştigal eder. ARGE neticelerinin yayılmasını sağlar. Bu neticeler sadece ABD'de değil, gelişmiş bir çok ulus tarafından günü gününe izlenir ve uygulamaya konur.

Milli Bilim Kurumu (*The National Science Foundation*): (Bkz bölüm III.2.2.)

Birleşik Devletler Posta Servisi (*The U.S. Postal Service*): Telgraf ve telefon işleri özel sektör tarafından rekabet ortamında yürütülür. Bu servis sadece postanın toplanmasından ve en çabuk şekilde hedefine ulaştırılmasından sorumludur.

I.3. YASAMA KOLU

I.3.1. İKİ MECLİSLİ KONGRE

Anayasa'nın 1. maddesi Federal Yönetim'in tüm yasama yetkilerini iki bölümden oluşan Kongre'ye vermektedir: Senato ve Temsilciler Meclisi. Küçük olan Senato her eyalet için iki temsilciden oluşur. Temsilciler Meclisi'ne üyelik ise eyaletlerin nüfuslarıyla doğru orantılıdır ve Temsilciler Meclisi'nin kaç üyeli olacağı Anayasa ile sınırlandırılmamıştır.

Anayasa'nın kabulünden yüz yıl sonrasına kadar Senato üyeleri doğrudan halk tarafından değil, eyaletlerin yasama organları tarafından seçiliyorlardı. Görevleri eyaletlerinin Senato'da eşit olarak temsilini sağlamaktı. Anayasa'da 1913'de yapılan iyileştirmeden sonra Senato üyeleri de halk tarafından doğrudan seçilmeye başlandı. 18. yüzyıldaki ilk Anayasa tartışmalarındaki mantığa göre: Biri eyalet hükümetini, diğeri eyalet halkını temsil eden insanlardan oluşmuş iki grup önerilen kanunları mütalaa ederlerse, Kongre'den çabuk ve dikkatsiz olarak kanun çıkamaz. Bu mantıkla o zamanki İngiliz Parlamento-su'nun sistemi taklit edilmeye çalışılmıştı. 17. iyileştirme iki meclis arasındaki bu dengeyi bozmadı.

I.3.2. KONGRE ÜYELERİNİN NİTELİKLERİ

Anayasa'ya göre Senato üyeleri 30 yaşın üzerinde, en az dokuz yıldır Amerikan vatandaşı olmalı, seçildikleri eyalette de oturmaları lazımdır. Temsilciler Meclisi üyeleri ise 25 yaşın üzerinde, en az yedi yıllık Amerikan vatandaşı olmalı ve seçildikleri eyalette oturmalıdırlar. Ancak Anayasa, eyalet yasacılarına Kongre üyelerinin nitelikleri

ile ilgili ilave şartlar getirebilme yetkisini de vermiştir ve bu şartlar eyaletten eyalete değişebilir.

Her devletin (eyaletin) iki Senatör hakkı vardır. Dolayısıyla 3.156 mil karelik, en küçük eyalet Rhode Island ile 1.524.640 mil karelik en büyük eyalet Alaska'nın Senato'daki temsilci sayısı her biri için ikidir. 1970'de 334.000 kişi ile en az nüfuslu Wyoming aynı yıl 20.016.000 kişi ile en fazla nüfuslu California ile eşit oranda Senato'da temsil edilir.

Temsilciler Meclisi üyelerinin toplam sayısı Kongre tarafından tespit edilir. Bu sayı nüfuslarına göre tüm eyaletler arasında paylaşılır. Nüfusu ne kadar az olursa olsun her eyaletin en az bir sandalya bulundurabilmesi Anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. California'nın tek başına 43 sandalya ile temsil edilmesine karşılık, Alaska, Delaware, Nevada, North Dakota, Vermont ve Wyoming'in birer temsilcileri vardır.

Anayasa'ya göre her on yılda bir nüfus tesbiti yapılmalı ve nüfus değişikliklerine göre eyaletler arası sandalya dağılımı tekrar gözden geçirilmelidir. Federal yönetimin ilk kurulduğu yıllarda 30.000 nüfusa bir temsilci kabul edilmişken, bugün bu rakam yaklaşık her 480.000 kişi için bir temsilcidir.

Her Senatör altı yıl için seçilir. Senato seçimleri iki yılda bir eyalet bünyesinde yapılır ve Senato'nun 1/3'ü iki yılda bir değişir. Bu şekilde Senato'nun devamlı olarak 2/3'ünün yasama tecrübesine sahip kişilerden olması sağlanır.

Temsilciler Meclisi üyelerinin seçimi her iki yılda bir yapılır. Teorik olarak Temsilciler Meclisi'nin yasama konusunda acemilerden oluşacağı akla gelirse de üyelerin bir kaç kere arka arkaya seçilebildikleri görülmekte ve bu şekilde tecrübeli meclis üyelerinden bir çekirdek grup her zaman mevcut olmaktadır.

1.3.3. TEMSİLCİLER MECLİSİ VE SENATO'NUN GÜCÜ

Her iki meclisin de her konuda kanun teklifi sunmaya gücü vardır. Yalnızca gelir vergileri konusundaki tekliflerin önce Temsilciler Meclisi'nden gelmesi lazımdır. İlk bakışta büyük eyaletlerin kamunun cüzdanı üzerinde etkisi fazla gibi gözükabilir. Ancak pratikte her meclis değerinde kabul edilmiş bir kanun teklifini veto edebilir. Dolayısıyla Senato, Temsilciler Meclisi'nde kabul edilmiş gelir vergisi tasarısını, veya herhangi bir tasarımı, geri çevirebilir veya ilaveler yapar. Böyle bir durumda her iki meclisin üyelerinden oluşan bir Konferans Komitesi (*Conference Committee*) kurularak uzlaşma noktası bulunmaya çalışılır.

Senato'nun, federal yönetimin üst kademelerine Başkan tarafından yapılan atamaları onaylamak, anlaşmaları 2/3 çoğunlukla tasvip etmek gibi, kendine has bazı güçleri de vardır. Senato yüksek yönetim görevlilerinin yargılanacağı, suçlu ve suçsuz kabul edilebilecekleri tek yerdir.

Kongre'nin geniş güçleri Anayasa'nın sekizinci bölümünde belirtilmiştir:

1. Vergileri belirlemek ve toplamak,
2. Kamu hazinesi için para ödünç almak,
3. Eyaletler arası ve yabancı devletlerle ticareti düzenleyen kuralları belirlemek,
4. Yabancıların (*göçmenlerin*) yerleştirilmesi (*naturalization*) için standart kurallar koymak,
5. Para basmak, değerini belirlemek, kalpazanları cezalandırmak,
6. Ağırlık ve uzunluk ölçümleri için standart birimler belirlemek,
7. Tüm ülkede geçerli olacak iflas kanunlarını yapmak,

8. Posta ofisleri ve posta yolları kurmak,
9. Patent ve kopyahaklarını tescil etmek,
10. Federal mahkemeler için bir sistem kurmak,
11. Korsanlığa mani olmak,
12. Savaş açmak,
13. Ordular kurmak ve bunları desteklemek,
14. Deniz ordusu oluşturmak,
15. Federal kanunların uygulanmasını sağlamak, kanunsuzluğa mani olmak, yabancı güçlerin istilasından korunmak üzere milis kuvvetlerini göreve çağırmak,
16. *District of Columbia*'nın (*Başkent*) tüm kanunlarını yapmak,
17. Anayasa'nın vecibelerini yerine getirebilmek için gerekli tüm kanunları yapmak.

Yukarıdaki güçlerin bazıları, örn. posta yolları kurma, bugün güncelliklerini kaybetmişlerdir. 10. iyileştirme Kongre'nin Anayasal otoritesine kesin sınırlar getirmiştir. Buna göre milli yönetime delege edilmemiş güçler eyaletlere ve halka verilmiş kabul edilmektedir. Bunlara ilave Anayasa, Kongre'nin bazı eylemlerini de yasaklamıştır. Kongre şunları yapamaz:

1. Gerilla savaşı ve istila altında olmak durumları istisna, bir suçlunun hakim karşısına çıkarılmasına mani olmak (*To suspend the writ of "habeas corpus"*),
2. İnsanları işledikleri suçlardan dolayı yargılanmadan cezalandırabilecek kanunlar çıkarmak,
3. Evvelce olmuş bir eylemi suç ilan edecek kanun çıkarmak,
4. Vatandaşlar üzerine doğrudan vergi yüklemek,
5. Herhangi bir eyaletin vergi yükümlülüğünü kaldırmak,
6. Herhangi bir eyalete ticaret veya vergilerde, veya o eyaletin gemi veya limanlarına iltimaslı uygulama yapmak,
7. Asalet ünvanları vermek.

1.3.4. KONGRE'NİN YÖNETİCİLERİ

Anayasa'ya göre Başkan Yardımcısı Senato'nun başkanıdır. Eşitlik olmadığı takdirde oy hakkı yoktur. Başkan Yardımcısı yokken Senato '*pro tempore*' (*geçici*) bir başkan seçer.

Temsilciler Meclisi kendi başkanını, meclis sözcüsünü, içinden seçer. Sözcü ve "*pro tempore*" başkan her zaman çoğunluğa sahip politik partinin üyeleridir.

1.3.5. KANUN YAPMA PROSEDÜRÜ

Kongre'nin en önemli özelliklerinden birisi yasama prosedürü içinde komitelerin oynadığı roldür. Komiteler Anayasa tarafından önerilmiş olmayıp, zaman içinde evrim ile oluşmuşlardır.

Bugün Senato'da 18, Temsilciler Meclisi'nde ise 23 komite vardır. Her biri yasamanın değişik konularında uzmanlaşmışlardır: Dış işleri, savunma, bankacılık, tarım, ticaret vb.. Önerilen bir yasa hangi mecliste ise önce o meclisin ilgili komitesine verilerek etüt edilir ve tavsiyeleri alınır. Komite bir tasarıyı onaylayabilir, revize edebilir, tamamen red edebilir. İlgili komitenin onayını almamış bir yasa tasarısının Senato veya Temsilciler Meclisi'nde gündeme girmesi çok zordur. Bir tasarıyı komitenin onayı olmadan görüşmek için Temsilciler Meclisi'nde 218 üyenin imzası gerekir. Senato'da ise tüm üyelerin salt çoğunluğunun (*yarısından bir fazla*) bu eylemi desteklemesi lazımdır. Komite onayı almamış bir tasarının görüşülmesine destek verildiği pek görülmüş bir olay değildir.

Her mecliste çoğunluğu elinde bulunduran parti komite prosesini de kontrol eder. Komite başkanları parti üyelerinin veya özel olarak seçilmiş üyelerin toplantısında belirlenir. Küçük partiler de meclislerdeki üye sayılarının oranına göre komitelerde temsil edilirler.

Kanun tasarıları değişik şekillerde sunulabilirler: bazıları komiteler tarafından, bazıları yasal sorunlar için kurulmuş özel komiteler tarafından, bazıları Başkan veya diğer icra yetkilileri tarafından. Vatandaşlar da kanun taslaklarını Kongre üyelerine empoze edebilirler. Böyle bir durumda üyeler taslakları ilgili komitelere gönderirler ve konuda kamu araştırması yapılır.

Mevcut bilgi birikiminin kısıtlı olduğu ilk zamanlarda her kongre üyesi birçok konuda fikir yürütebilirdi. Bugün mevcut bilgi birikiminin insan beyninin kapasitesine göre sonsuz denecek boyutlara ulaşmış olmasından dolayı, uzmanlaşmış komitelerin varlığı günümüzün demokrasisi için artık temel bir unsur haline gelmiş durumdadır. Komite üyelerinin uzman oldukları konuda ulaşamayacakları veri, bilgi yok gibidir. Kongre Kütüphanesi (*dünyanın en büyük kütüphanesi - yaklaşık 90 milyon yayın*) ve Kongre Kütüphanesi kütüphanecileri bu verilere ulaşmalarında en önemli araçlardır.

Komite bir tasarrının lehinde karar vermişse, tasarı bu sefer komitenin ait olduğu mecliste açık tartışmaya sunulur. Senato'da tartışmalar için sınır yoktur. Temsilciler Meclisi üyelerinin sayılarının fazlalığından dolayı tartışmalara sınır konmuştur. Tartışmalar sonunda tasarını üyeler oylarlar: tasarı kabul veya red olur veya tekrar iyileştirme için komiteye gönderilir. Bir meclis tarafından kabul edilen taslak diğer meclise gönderilir.

Diğer mecliste tasarı değiştirilirse bu sefer iki meclisin üyelerinden oluşan Konferans Komitesi'nde uzlaşma noktası bulunmaya çalışılır.

Her iki meclis tarafından onaylanan tasarı Başkan'a sunulur. Başkan onaylarsa kanun olur. Başkan tarafından veto edilen bir tasarrının kanunlaşması için Kongre'nin her iki meclisinin 2/3'ü tarafından kabul edilmesi gerekir.

I.4. YARGI KOLU

I.4.1. FEDERAL MAHKEME SİSTEMİ

Federal yönetimin üçüncü kolu, yargı, Yüce Mahkeme (*Supreme Court*) tarafından başı çekilen ve ülke çapında alt mahkemeleri olan yargı sistemi tarafından oluşturulur.

Anayasa'nın kabulünden evvel devletlerin kendi mahkeme sistemleri vardı ve bunların üstünde bir federal mahkeme sisteminin kurulup kurulmaması çok tartışıldı. Sonunda devletlerin mahkemelerinin devamı, ancak bunların üzerinde yetkileri sınırlı bir federal yargının olması hususunda uzlaşmaya varıldı. Federal mahkeme sisteminin temelini Anayasa'nın üçüncü maddesi oluşturur:

"Birleşik Devletlerin yargı gücü bir Yüce Mahkeme'de ve Kongre tarafından zaman zaman karar verip uygulamaya koyacağı alt mahkemelerde toplanacaktır."

Buna istinaden ilk Kongre ülkeyi bölgelere böldü ve herbiri için federal mahkemeler kurdu. Evrim ile sistem bugünkü durumuna geldi: Yüce Mahkeme, 11 Yüksek Mahkeme, 91 Bölge Mahkemesi ve üç Özel Mahkeme [1. *İddialar Mahkemesi* (*Court of Claims-ABD'ye yönelik parasal hak iddialarını değerlendirir*); 2. *Gümrük Mahkemesi* (*Court of Customs- ithal edilen mallar ve bunların kotalarıyla ilgili davalara bakar*); 3. *Patent Üst Mahkemesi* (*The Court of Patent Appeals-Patent Ofisinin kararlarıyla ilgili davalara bakar*)]. Bugün federal mahkemelerin kurulma veya kaldırılma, ve federal mahkeme sistemi içindeki mahkemelerin hakim sayılarının tesbiti yetkisi Kongre'ye aittir; ancak Yüce Mahkeme'yi kaldıramaz.

Federal mahkemelerin yetki alanı şunları kapsar: Anayasa, kanunlar ve Birleşik Devletler anlaşmaları ile il-

gili davalar; denizcilikle ilgili davalar; ABD'deki yabancı büyükelçi, bakan, konsolosları etkileyen davalar; ABD yönetiminin taraflardan birisi olduğu davalar; eyaletler veya vatandaşlarının yabancı ülkeler veya vatandaşları ile olan davalar.

Anayasa, federal mahkemelerin bağımsızlıklarını "federal hakimler 'iyi davrandıkları sürece' ofislerini muhafaza edeceklerdir" diyerek sağlamıştır. Bu pratik olarak adil hakimlerin ölünceye, emekliye ayrıluncaya, veya istifa edene kadar, bir suistimale karışmadıkları takdirde, mevkilerini koruyacakları anlamına gelir.

1.4.2. JÜRİ MAHKEMESİ

ABD'de, sivil vatandaşlardan oluşan bir jüri tarafından suçluluğuna karar verilene kadar davalıların suçsuz oldukları kabul edilmektedir. Böyle davalarda davalı genel olarak gelişigüzel olarak seçilmiş, toplumun her kesiminden olabilen 12 kişilik bir jüri ve bir hakim önüne çıkarılır. Kamu adına suçlamayı yapan savcı ve davalının savunucusu avukat şahitleri sorgularlar, hakim delillerle ilgili soruların usullere uygunluğunu sağlar. Tüm deliller ortaya konduktan sonra savcı ve avukat ayrı ayrı bunların değerlendirmesini yaparlar, hakim uygulanabilecek kanunlar hakkında jüriye bilgi verir. Bundan sonra jüri ayrı bir odada sanığın suçlu veya suçsuz olduğuna dair kararı verir.

1.5. BİRÇOK DEVLETEN OLUŞAN ÜLKE

1.5.1. FEDERALİZM

Anayasa tarafından yaratılan federal oluşum sistemi Amerikan yönetim sisteminin en ağırlıklı özelliğidir. Sis-

tem aslında binlerce küçük mozaik, bu mozaiklerin bir araya gelerek oluşturdukları bloklar ve bunların da bir araya gelmesiyle var olan bütünden oluşur. 50 eyalet, bunların altında bölge, şehir, köy idareleri yer alır.

Bu iç içe idareler en iyi ABD'nin geçirdiği evrim tetkiki edildiği zaman anlaşılır, federal sistemin bu evrimin sadece son safhasını oluşturduğu görülür. Federasyondan önce, daha sonra devletleri oluşturacak değişik koloniler, onlardan da önce küçük bölge idareleri vardı. İngiliz göçmenlerin ilk yaptıkları Atlantik kıyılarında oluşan küçük yerleşim bölgelerinde yerel idarelerin kurulması olmuştur. 1620 yılından evvel "*Mayflower Compact*" imzalanmış ve bu, ilk yazılı Amerikan Anayasası olarak tarihe geçmiştir. Göçmenler Pasifik kıyılarına doğru ilerleyip yerleştikçe kendi işlerini görmek için kendi yerel idarelerini kurmuşlardır.

Bugün hâlâ geçerli olan 1789 anayasasının hazırlayıcıları mevcut yerel idarelere hiç dokunmamışlardır. Millî iskeleti en yüce kılarken, halkla doğrudan temas halinde olan, onların kendi ihtiyaçlarına daha yakından cevap verecek yerel idarelerin var olmalarını temel bir ihtiyaç olarak kabul etmişlerdir. Savunma, para basımı ve idaresi, yabancı ülkelerle ilişkiler gibi bazı fonksiyonlar daha başarılı olarak sadece merkezi bir yönetimle gerçekleştirilebilir. Sağlık işleri, eğitim, yerel ulaşım vb ise temel olarak yerel idarelerin işiydi.

I.5.2. EYALET YÖNETİMİ (STATE GOVERNMENT)

Genel olarak eyalet sınırları içinde kalan işler eyalet yönetimi tarafından yapılır. Bunların arasında şunlar sayılabilir: eyalet içi haberleşme (komünikasyon); mülkiyet, endüstri, iş ve kamu hizmetlerinin yönetimi; eyalet ceza yasası; eyalet içindeki çalışma koşullarının tesbiti. Bu kapsamda federal yönetim, eyalet idarelerinin cumhuri-

yet şeklinde olmasını, Federal Anayasa'ya ve Birleşik Devletler kanunları ve anlaşmalarına aykırı kanunlar çıkarmamalarını şart koşar.

Ancak, doğal olarak, federal ve eyalet yönetimlerinin ortak olarak icra ettikleri bir çok konular vardır. Bilhassa yakın zamanda federal yönetim sağlık, eğitim, refah düzeyi, ulaşım, şehirleşme ve konutlaşma konularında daha fazla sorumluluklar üstlenmiştir. Ancak bu sorumluluk bir empoze etme şeklinden ziyade, her iki yönetim seviyesi tarafından uygulanan ortak programlar şeklinde cereyan eder.

Eyaletlerin anayasaları bazı detaylarda birbirlerinden farklı olmalarına rağmen temelde, bilhassa insan hakları ve yönetim organizasyonu bakımından, Federal Anayasa'ya benzer bir şekildedirler. İş kurma ve idaresi, bankalar, kamu hizmetleri, yardım kuruluşları konusunda eyalet anayasaları federale nisbeten çok daha detaylı ve kesindir. Her eyalet anayasası son sözün halka ait olduğunu kabul, yönetimin temelleri ile ilgili standart ve prensipleri de ilan eder.

1.5.2.1. Eyalet Yönetimi Organizasyonu (*State Government Organization*)

Birbirine tamamen benzeyen iki eyalet bulmak hemen hemen imkânsızdır. Bazıları ileri derecede şehirleşmiş ve endüstrileşmişlerdir. Diğerleri kırsal ve tarıma bağlıdır. Bazılarının yüzölçümleri çok geniş, bazılarının çok dardır. Her eyaletin sosyal problemleri nüfusunun kompozisyonuna bağlı olarak birbirinden farklıdır. Dolayısıyla eyalet yönetimlerinin şekilleri detayda birbirlerinden çok farklı olabilmektedir. Ancak gene de hepsinde ortak olan bazı özellikler vardır.

Milli yönetim gibi tüm eyalet yönetimlerinin de üç kolu vardır: Yasama, icra ve yargı.

Tek bir meclisi olan Nebraska'nın dışında tüm eyaletlerin iki meclisli yasama kolları vardır. Eyaletlerde de üst meclise "Senato", alt meclise ise "Temsilciler Meclisi" veya "Delegeler Meclisi" veya "Genel Meclis" denir. Hemen hemen her zaman Senato diğerinden küçüktür. Eyaletlerin büyük bir kısmında senatörler 4 yıl, diğer meclisin üyeleri de iki yıl hizmet verirler.

Yasama Kolu: Her eyalet, vatandaşların temsilcilerini seçtiği bölgelere bölünmüştür. 1964'deki Yüce Mahkeme kararına göre her bölge nüfus olarak eşittir. Bu şekilde kırsal yörelerdeki dağınık nüfusun sesini yoğun kentlerdeki yurttaşlarla eşit olarak duyurması sağlanmıştır. Temsilci adayının temsil edeceği bölgede seçimden evvel en az bir yıl oturmuş olması gerekir.

Eyalet kanunları da federal kanunlara benzer bir prosedürle çıkar. Kanun tasarıları meclislerden biri tarafından teklif edilir ve önce ilgili komiteye tetkik, araştırma, dinleme ve tavsiye için gönderilir. Komiteden geçebilen kanun teklifi bu sefer ilgili mecliste tartışılır ve oylanır. Kabul edilirse bu sefer öbür meclise gönderilir. İki meclis arasındaki görüş farklılıkları bir Konferans Komitesi'nde (*Conference Committee*) giderilmeye çalışılır. Her iki meclisten geçen eyalet yasa tasarısı bu sefer de, sadece North Carolina hariç olmak üzere, Eyalet İcra Başkanı'na onay için gönderilir. Ancak Eyalet Başkanı tasarıyı veto edebilir. Veto edilen tasarının yasalaşabilmesi için meclislerin 2/3 oyunu alması gerekir.

İcra Kolu: İcra kolunun başı, Eyalet İcra Başkanı'dır - EB- (*governor*). Seçimle gelir ve dört yıl hizmet verir.

EB'nin gücü eyalet anayasasında belirtilmiştir ve genel olarak Federal Başkan'inkine paraleldir. İhtiyaca göre kanun tekliflerini yasama koluna önerebilir, yasa tasarılarını veto edebilir, eyaletin yüksek yöneticilerini atar (*ancak birçok eyalette bu yasama kolunun onayını da gerektirir*), gerekli gördüğü zaman yasama kolunu toplantıya çağırabilir. Federal Başkan'ın silahlı kuvvetlerin kumandanı olduğu gibi, EB da eyaletindeki Milli Muhafız'ların (*National Guard*) kumandanıdır. EB eyaletinde işlenen suçlardan ceza görenlerin cezalarını azaltabilir veya affedebilir.

Birçok eyalette, eyalet yönetiminin icra kolunun birçok yetkilisi halkın oylarıyla seçilir. Bazı eyaletlerde EB'nın bunların icraatı üzerinde geniş bir kontrolü vardır. Diğer bazı eyaletlerde ise, doğrudan halk oylarıyla seçildikleri için, EB'nın bir astı olarak görülmeylebilirler. Bu görevlilerden bazıları şunlardır:

- Genel Avukat (*The Attorney General*): En üst hukuk yetkilisidir. Halkı ilgilendiren konularda kendisi veya yardımcıları mahkemelerde eyaleti temsilen bulunurlar. EB'na ve diğer eyalet yetkililerine eyalet kanunlarının uygulaması hakkında danışmanlık yapar.
- Hesap kontrolörü (*The auditor or comptroller*): Eyaletin finansal olarak yerine getirmesi gereken vecibeleri takip eder ve onaylar. Eyalet için para toplayan alt yönetimlerin hazinecilerini de denetler.
- Hazineci (*The treasurer*): Vergi, lisans ve harçlardan toplanan paranın fiziksel kontrolünden sorumludur.

Eyalet yönetimlerinin sağladığı birçok hizmet, başkanları EB tarafından atanan bir çok departman,

komisyon ve büro tarafından sağlanır. Bunlar genellikle işçi-işveren ilişkileri, çalışma şartları, bankacılık, kamu sağlığı, yol yapım ve bakımı gibi konularda kanunları uygular, kamu hizmetlerini yürütürler.

Hemen hemen bütün eyaletler, federal sivil servis komisyonu sistemine benzer bir sistemi kabul etmişlerdir. Bu sistem sayesinde eyalet yönetimi için çalışacakların görevlendirilmesinde politik sebepler ortadan kalkmış, işe uygun, bilgi ve beceri yönünden meziyetli insanların seçilebilmesi sağlanmıştır.

Yargı kolu: Her eyalet yönetiminin bir parçasını kişiler arasındaki, kişilerle eyalet yönetimi veya yerel yönetimler arasındaki sivil davalara bakan mahkeme sistemi oluşturur. Eyalet mahkemeleri kriminal kanunların çiğnenmesinden ortaya çıkan davalara bakar, eyalet yönetiminin diğer kollarının ve yetkililerinin eyalet anayasasıyla çizilen güç sınırlarının dışına taşmalarına mani olur. Federal mahkemelere bağımlı olmamak kaydıyla, federal mahkemelerinkine benzer bir organizasyona sahiptirler. Sulh mahkemeleri (*justice of peace*) denen tamamen yerel mahkemelerle başlar, bunun bir üstünde ara mahkemeler vardır (*intermediate trial courts*), onların bir üstünde temyiz mahkemeleri (*appellate courts*) ve nihayet piramidin en üstünde Eyalet Yüce Mahkemesi vardır.

Bir çok eyalette genel adalet mahkemelerinin yanı sıra özel adalet mahkemeleri de (*courts of special jurisdiction*) vardır. Hemen hemen bütün eyaletlerde vasiyetlerin yerine getirilmesini gözleyen, reşit olmayan suçluları yargılayan, aile sorunlarıyla ilgili-

nen özel mahkemeler vardır. Küçük iddia mahkemeleri küçük parasal anlaşmazlıkları çözer.

Bazı eyaletlerde hakimlerin EB veya yasama kolu tarafından atanmasına karşılık, mahkemeler genellikle seçimle iş başına gelmiş hakimler tarafından yönetilir. Yüksek mahkemelerde hizmet süresi altı ile on beş yıl arasında değişir. Daha alt seviyedeki mahkemelerde hizmet süresi daha kısadır.

Ağır ceza gerektiren davalarda jüri önünde muhakeme garantilenmiştir, ancak temyizler hakimler ve bir adalet panelinde değerlendirilir. Federal Anayasa gereği bir suçlu aynı suçtan dolayı iki kez cezalandırılamaz.

Federal sistemde olduğu gibi iki tür jüri vardır. Büyük jüri suçlunun suçlanabileceği veya suçlanamayacağına karar verir. Şayet büyük jüri suçlunun yargılanması için yeterince delil olduğunu düşünürse, dava suçluluk veya suçsuzluğun küçük jüri ("*petit jury*" veya "*trial jury*") tarafından karara bağlandığı başka bir mahkemeye gönderilir (*genellikle 12 kişiden oluşan bir jüridir*). Birçok eyalette suçluluğa jürinin oy birliği ile karar vermesi lazımdır, aksi takdirde davalı suçsuz kabul edilir veya yanlış muhakeme (*mistrial*) ilan edilir.

Suçlama yargı kolunun bir yetkilisi olan savcı tarafından yapılır. Davalının kendini savunmak için tutabileceği avukat parası yoksa, eyalet bedelini ödeyerek, ona bir avukat temin eder.

1.5.3. ŞEHİR YÖNETİMİ

Önceleri ağırlıkla kırsal olmasına karşın bugün ABD nüfusunun 3/4'ü kentlerde, büyük şehirlerde ve onların civarlarında yaşamaktadır. Bu istatistiki bilgiler şehir yönetimlerini, ABD'nin genel yönetim organizasyonu içinde, çok önemli bir duruma koymaktadır. Federal ve eyalet yönetiminden daha öte, şehir yönetimi halkın ihtiyaçlarıyla doğrudan karşı karşıyadır: polis, itfaiye temininden, sağlık tedbirlerine, eğitim, toplu ulaşım, konut sorunlarına kadar...

Büyükklük Amerikan şehirlerinin idaresini çok kompleks kılmaktadır. Örneğin sadece yedi eyaletin nüfusu New York kentinin tek başına nüfusundan daha fazladır.

Birçok bakımdan şehir yönetimleri eyaletlerden bağımsız olarak hareket ederler. Ancak birçok büyük şehir yönetimi halklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmek için eyalet ve federal yönetimlerle işbirliği yapmak zorundadır.

Şehir yönetimlerinin verdiği hizmetler başlık olarak şunları kapsar: Su temini, sağlık ve temizlik, yollar, polis, itfaiye, eğitim, refah, şehir planlaması, boş zamanları değerlendirme yerleri, kamu hizmetleri (elektrik, ısı, ulaşım vb).

1.5.3.1. Şehir Yönetimi Organizasyonu

Şehir yönetimi tipleri ülke çapında değişiklikler gösterir. Ancak hemen hemen hepsinde seçimle gelen bir meclis, değişik departman başkanlarından yardım gören icra yetkilisi vardır.

Şehir yönetiminde üç genel tip oluşmuştur: "Belediye başkanı-meclis," "komisyon," ve "şehir idarecisi." Şehirler bunların iki veya üçünü bir arada kullanarak kendi idare şekillerini yaratmışlardır.

Belediye başkanı-meclis tipi yönetim ABD'deki, bu yüzyılın başlarına kadar yaygın uygulanan, en eski şehir yönetim sistemidir. İskeleti eyalet ve federal yönetiminkilere benzer. Seçimle gelen bir icra departmanı başkanı ve değişik bölgeleri temsilen, yasama koluna benzer, bir meclis. Belediye Başkanı şehir departmanlarının başkanlarını ve diğer önemli yetkilileri atar (*ancak bunlar bazan meclisin onayını da almak zorundadırlar*). Başkan şehrin bütçesini hazırlar, şehir kanunlarını teklif eder veya meclisten gelenleri veto edebilir. Şehir kanunlarının eyalet, federal kanunlarıyla uyuşması Anayasa'ya aykırı olmamaları lazımdır. Meclis, mülkiyetler üzerinde vergi oranlarını belirler, geliri değişik icra departmanları arasında paylaştırır.

Komisyon sisteminde yasama ve icra yetkilerini üzerlerinde toplayacak -en az üç kişilik- bir grup yetkili şehir halkı tarafından seçilir. Seçilen her komisyon üyesi şehrin bir veya bir kaç departmanını gözetler. Yetkisi diğerlerinden farklı olmamasına rağmen aralarından birini başkan seçerler ve ona da genellikle belediye başkanı denir.

Şehir idarecisi şekli: Yüksek nüfuslu şehirlerin problemlerinin çok kompleks bir hale gelmesi, sorunların seçimle gelen icracılar tarafından çözülmesini zor bir hale getirdi. Buna çözüm olarak gerekli konularda eğitilmiş, yetenekli profesyonellerin, şehir idarecilerinin kiralanması bulundu.

Şehir idarecisi uygulaması ilk olarak 1908'de Staunton, Virginia'da yapıldı ve bundan sonra birçok şehirde uygulandı. Bu uygulamaya göre küçük, halk tarafından seçilmiş bir meclis şehir ka-

nunlarını yapıyor, politikayı belirliyor, ancak bunları icra etmek için bir profesyonel kiralıyor. Bu profesyonel bütçeyi belirliyor, değişik departmanları gözetliyor. Profesyonel, meclisi mutlu kılabilirdiği sürece görevine devam edebiliyor.

1.5.3.2. Şehir Mahkemeleri

Her şehrin kendi mahkeme sistemi vardır. Büyük şehirlerin trafik ihlalleri, reşit olmayanların suçları, küçük olaylar ile ilgili davalara bakan değişik mahkemeleri vardır. Hakimler belli süreler için seçimle gelebildikleri gibi, bazı şehirlerde meclis veya komisyon, EB veya başka bir kamu kurumu veya yetkilisi tarafından atanırlar.

1.5.4. DİĞER YEREL YÖNETİMLER

Federal, eyalet, şehir yönetimleri Amerikan yönetim ünitelerinin tüm spektrumunu oluşturmaktan uzaktır. ABD sayım bürosu 78,218 yerel yönetim ünitesi tesbit etmiştir: ilçe (*county*), belediye, kaza (*township*), okul bölgeleri (*school districts*), özel bölgeler.

Koloniler devrinde, büyük şehirlerde bile polis ve itfaie yoktu, yönetimler sokak aydınlatması, temizliği sağlamazlardı. Genel olarak herkes kendi malını kendi koruyup, ihtiyaçlarını kendisi görürdü.

Bütün bunlar bugün, yerel yönetimleri vasıtasıyla halkın kendi sorumluluğundadır.

1.5.4.1. İlçe Yönetimi (*County Government*)

İlçeler, her zaman olmasa bile, genellikle iki veya daha fazla kasaba, köy içeren, eyaletlerin alt yönetimleridir.

Bir kasaba veya şehir, komisyon veya süpervizörler kurulunun toplandığı, yetkililerin ofislerinin bulunduğu

merkez olarak seçilir. Küçük ilçelerde komisyon tümüyle ilçe halkı tarafından seçilir. Büyük ilçelerde süpervizörlerin her biri değişik bölge veya kasabaları temsil ederler. Kurul vergilere karar verir, para ödünç alır veya verir, ilçe yönetiminde çalışanların maaşlarını tesbit eder, seçimleri gözetler, yolları ve köprüleri inşa eder, bakımlarını yapar, milli, eyalet ve ilçe refah programlarını (*welfare programs*) idare eder.

Eyalet ve şehir yönetimlerinde olduğu gibi bir kısmı seçimle veya atamayla gelen, ilçe kurulunun kararlarını icra eden yetkililer vardır. Bunların güçleri ve görevleri eyalet kanunlarıyla belirlenmiştir.

Kanun görevlileri: Kamu savcısı kanunları çiğnemekle suçlananlara karşı suçlamaları hazırlar, mahkemelerde yönetimi temsil eder. Şerif kamu düzenini sağlamaktan, suçluları yakalamaktan, hapishaneyi işletmekten sorumludur. Ayrıca vergi borçlarını ödememiş olanların mahkeme kararıyla mallarının açık artırmayla satışını da o yapar. Koroner şüpheli ölüm vakalarını tahkik eder, işinde kendisine özel olarak seçilmiş bir jüri yardımcı olabilir.

Mali ve vergi yetkilileri: Hazineci vergi toplamalarını alır ve ilçenin borçlarını öder. Oditör (*auditor*) ilçe yetkili ve departmanlarının hesaplarını kontrol eder. Vergi tahakkuk yetkilisi ilçedeki vergilenebilir malları ve herkesin ödeyeceği vergiyi tesbit eder; kararları, üyeleri seçim veya atamayla olan vergi tahakkuk kurulunda temyiz edilebilir.

İlçe yönetiminde daha bir çok yetkili vardır: Kâtip tüm kamu kayıtlarını tutmaktan sorumludur. Okullar üst yetkilisi (*superintendent of schools*) kamu okullarındaki eğitim standardının eyalet standardıyla aynı olmasını sağlar, öğretmen seçim ve yerleştirmesi-

ni yapar. Ayrıca sağlık, refah yetkilileri, yol komisyonerleri de tüm ilçe yönetimlerinde vardır.

Son yıllarda birçok ilçe "şehir müdürü" sistemine benzer bir planı uygulamaya koymuştur. Buna göre seçimle göreve gelen ilçe kurulu yönetimin birçok fonksiyonunu idare edecek profesyonel bir idareciyi kiralamaktadır. Şehir ve ilçe idareciliği uzmanlık gerektiren bir konudur, *bugün ABD'de birçok üniversite bu konularda lisans ve lisans üstü eğitim sağlamaktadır.*

1.5.4.2. Kasaba, Köy Yönetimleri

(Town and Village Government)

Sokakların temizliği, aydınlanması, su temini, polis ve itfaiye, yerel sağlık kurallarının konması, kanalizasyon, çöplerin yok edilmesi, kaldırım yapımı, eyalet ve ilçe yönetimleriyle ortaklaşa yerel okul sisteminin idaresi, yönetimin icrası için vergilerin toplanması gibi tamamen yerel ihtiyaçlara yöneliktir.

Yönetim genel olarak seçimle gelen bir kurul veya meclise teslim edilmiştir. Kurulun başkanı icra başkanı olur veya bir belediye başkanı seçimle gelir. Yönetim yetkilileri arasında kâtip, hazineci, polis, itfaiye, sağlık ve refah yetkilileri sayılabilir.

1.6. YÖNETİMİN FİNANSE EDİLMESİ

ABD'nin kurulduğu yıllardaki ünlü Adalet Bakanı John Marshal "Vergi toplama gücü yok etme gücünü de içerir" demiştir. Bugün buna ilave olarak şu sözler de zikredilir: "Vergi toplama gücü yaratma gücünü de içerir." Politika (*hedefler, bunlara erişmeye yönelik ilke ve araçlar - policy*) belirleyicilerin başarıları büyük ölçüde şu dengeyi sağlabilmelerine bağlıdır: **Bir taraftan yönetimin ihtiyacı**

olan parayı temin etmek, diğer taraftan ekonominin tatlı bir şekilde seyrini sağlayacak olan tüketicinin alım gücünü düşürmemek, üretim ve ticaret şirketlerinin devamını sağlamak. (Serbest Pazar ekonomisinde tüketicinin, haliyle tüketicinin alım gücünün düşmemesinin temel rolü II. başlıkta detaylı olarak anlatılmaktadır.)

Yönetimin bütçe yapma prosesi icra ve yasama kollarını yoğun şekilde meşgul eden bir ekip çalışmasını gerektirir. Önce icra departmanlarının başkanları gelecek yıl için ihtiyaçlarını tesbit ve tahmin ederler. İcra başkanı (Başkan, Eyalet Başkanı, Belediye Başkanı) tahminleri gözden geçirir, gereksiz gördüklerini çıkarır. Sonra bütçe taslağı yasama koluna sunulur.

Taslak önce Kongre'de, Temsilciler Meclisi'nin "Tahsisat Komitesi"nde (*Appropriations Committee*) detaylı olarak etüd edilir. Komitenin tavsiye, eleştiri ve önerileri ile birlikte taslak Temsilciler Meclisi'ne gider ve orada tartışılır. Kabul edilirse bu sefer benzer şekildeki safhalardan geçmek üzere Senato'ya gider. Yönetimin her seviyesinde bütçe ile ilgili konular "Eyalet Başkanı ve Eyalet Meclisi," "Belediye Başkanı (veya şehir müdürü) ve Şehir Meclisi" vb tarafından ele alınır.

I.6.1. FEDERAL GELİRLERİN KAYNAKLARI

Federal seviyede en önemli vergiler şunlardır:

- Gelir vergisi (*income tax*): Vatandaş ve şirketlerin ödeme kabiliyetlerine göre gelirlerinden alınan vergilerdir.
- Veraset vergisi (*inheritance tax*): Veraset yoluyla intikal eden menkul kıymetlerin varislerinden alınır.
- Kesinti vergiler (*excise tax*): Alkollü içkiler, sigara, benzin, otomobil lastikleri gibi endüstriyel ürünler, telefon konuşması gibi hizmetlerden kesilen vergiler.

- Gümrük vergileri (*customs duties*): İthal edilen mallardan alınır. Yönetim ihraç edilen bazı mallara da vergi koyabilir.
- Transfer vergileri (*transfer taxes*): Borsadaki hisse senedi ve tahvillerin el değiştirmesi sırasında alınır.
- Özel gayeli vergiler (*special purpose taxes*): Sosyal güvenlik için toplanan sigorta paraları gibi özel gaye ile toplanan paralardan kesilen vergiler.

1.6.2. EYALET GELİRLERİ

Bir eyaletten diğerine değişiklikler gösterir. Aynı kaynağın hem federal, hem eyalet, hem de yerel idare tarafından vergilenmemesi için gayret gösterilmesine rağmen bazı çifte vergilenmelerin önüne geçilememiştir.

Eyaletlerde rastlanan vergilerden bazıları şunlardır:

- Mülkiyet vergileri (*property taxes*): Arsa, bina ve ekipmandan alınır.
- Veraset vergileri (*Inheritance taxes*).
- Gelir vergileri (*income taxes*): Kazanılan gelirden alınır ancak federal seviyeye göre çok düşüktür.
- İş yapma vergileri (*business taxes*): Eyaletteki şirketlerden alınır.
- Özel hak vergileri (*franchise taxes*): İşleri gereği, örn. yollar gibi, kamu hizmetlerini yoğun olarak kullanan şirketlerden alınır.
- Benzin vergisi (*gasoline taxes*): Benzinin perakende satışından alınır. Yol yapım ve bakımında kullanılır.
- Satış vergileri (*sales taxes*): Katma Değer Vergisine eşdeğer bir vergidir.

- Harç ve cezalar. .
- Ulaşım, eğitim, refah ve konutla ilgili konularda eyaletler federal yönetimden büyük destek alırlar.

1.6.3. YEREL YÖNETİMLERİN GELİRLERİ

Yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynağı yörelerindeki taşınmaz mallardan her sene aldıkları vergilerdir. Bunun dışında kalan vergiler ise şunlardır:

- Kazanç vergisi (*earnings tax*): Yerel kamu hizmetlerinden alınır.
- Özel hak vergileri (*franchise taxes*): Eyaletinkilere benzer.
- Satış vergileri (*sales taxes*): Katma Değer Vergisine benzer.
- Büyük işlem vergileri (*gross transaction taxes*): İş ve finans kurumlarından alınır.
- Eğlence vergileri (*amusement taxes*): Eğlence yerlerine girişte alınır.
- Lisans ve müsaade vergileri (*Licence and permit fees*): Evlilik lisansı, köpek lisansı, alkol, sigara vb satmak için verilen lisanslar, eğlence yerleri işletmek için verilen lisanslardan alınan vergiler.

1.7. SONUÇ

Her ülkedeki yönetim sistemi şu ya da bu zamanda bir takım insanlar tarafından düşünülüp tasarlanmıştır. Ancak şu iki kural hepsi için geçerlidir:

- Her sistem kendi kendini koruma mekanizmasıyla beraber kurulur.

- Bir sistem ne kadar başarılı veya acuze olursa olsun ilk nasıl tasarlanmışsa hep öyle devam eder. *(Kötü bir sistemin değişmesi dirayetli liderlerin işbaşına gelmesiyle mümkündür. Ancak başarısız bir sistemde dirayetli liderlerin yönetime gelebildiği çok seyrek olarak görülür.)*

Dolayısıyla bugün gelişmiş ve geri kalmış ülkelerin başarı ve başarısızlıklarından, haliyle, o ülkelerdeki sistemleri ilk kuranların sorumlulukları en fazladır. Başarı değerlendirmesi ise toplum fertlerinin diğer toplumların insanlarına göre ne kadar daha müreffeh, sağlıklı ve güvenli olarak yaşayabildiklerine bakılarak yapılabilir.

Demokratik yönetim, toplum fertlerinin tek başlarına yapamayacakları işleri gerçekleştirmek üzere kurdukları bir anonim şirkete benzetilebilir. Fiziksel yapısı olarak yapılacakları belirleyen yasama, bunları uygulayan idare ve yanlışlıkları düzelten yargı olmak üzere üç ana organ vardır.

ABD federal yönetim sisteminin özellikleri şöyle özetlenebilir:

1. Yönetimde "güç" hiçbir zaman tek bir kişi veya gruba verilmemiştir. Bu güç yasama, icra, yargı kolları arasında paylaştırılmıştır.
2. Merkeziyetçilikten kaçınılmalı, vatandaş kendi sorununu kendisi çözmeli, bunun için de kendi kendisini yönetebilmelidir. Bu mümkün olduğunca küçük yönetim birimleri ile sağlanabilmektedir. Federal sistem adeta mozaiklere benzetilebilecek böyle küçük yönetimlerin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. 1. maddede zikredilen prensip yerel yönetimlerden başlar, ilçe, eyalet, federal yönetime kadar uzanır.
3. Federal Anayasa ve kanunlar hiyerarşide en üsttedirler, eyalet, şehir vb tüm alt kanunlar üst kanunlarla çelişemez.

4. Yasama koluna seçilecekler, seçilecekleri eyalette ikamet ediyor olmalılardır.
5. Aceleyle, olmayacak şeylerin yasa diye çıkmaması için bir kaç süzgeç oluşmuştur. Yasa tasarıları, konusuna göre o konuda uzmanlardan oluşan komitelerde hazırlanır. Sonra ilgili alt mecliste tartışılır. Kabul edilirse ikinci alt meclise gider. Burada da kabul edildiği zaman Başkan'ın onayına gider. Başkan veto ederse yasalaşamaz, ancak her iki meclisin 2/3 çoğunluğu ile yasalaşabilir.
6. Yargı organının bağımsızlığı mutlaka sağlanmalıdır. Federal mahkemelerin hakimleri Başkan tarafından önerildikten sonra, Senato da onaylarsa göreve atanırlar. Suistimal yapmadıkları sürece, ölene, istifa edene veya emekliye ayrılana kadar görevde kalırlar.
7. Yönetimin icra kolunda çalışanların (yani memurların) bilgi ve beceri olarak en iyilerinin seçilmesini sağlamak, politik etkenleri yok etmek üzere federal, eyalet ve daha küçük yönetimlerin bağımsız, kendi çaplarında merkezi sınav sistemleri vardır.
8. Yukarıdaki maddelerin herbirinin gerçekleşebilmesi için, daha sonra IV. Başlıkta anlatılacak olan, ENFORMASYON ÖZGÜRLÜĞÜ sağlanmış olmalıdır: vatandaş "sağlıklı fikir" üretebileceği, "sağlıklı karar" verebileceği her türlü veriye, bilgiye ulaşabilmelidir (*freedom of information*).

Demokrasi, ne yazık ki, toplum fertlerinin bir kutuya oy atmaları değildir. Günümüzde gerçek demokrasiye en yakın yönetim sistemi, anlaşılmış olacağı üzere, FEDE-RASYON'dur.